
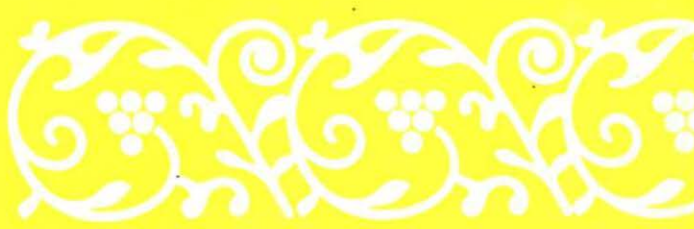

ROCZ NIK ŁU BUS KÍ

28 ROZWÓJ BADAŃ NAUKOWYCH
NA POGRANICZU ŚLĄSKO-LUŻYCKIM
OD XVI DO XX WIEKU

**ROCZNIK
LUBUSKI**

LUBUSKIE TOWARZYSTWO NAUKOWE

**ROCZNIK
LUBUSKI
TOM XXVIII, CZ. I**

**ROZWÓJ BADAŃ NAUKOWYCH
NA POGRANICZU ŚLĄSKO-ŁUŻYCKIM
OD XVI DO XX WIEKU**

Pod redakcją Tomasza Jaworskiego

Zielona Góra 2002

Copyright©by
Lubuskie Towarzystwo Naukowe
Zielona Góra 2002

REDAKTOR NACZELNY
Bogdan Idzikowski

KOLEGIUM REDAKCYJNE
Marian Eckert, Krystyna Ferenz,
Leszek Gołdyka, Edward Hajduk,
Zbigniew Izdebski, Tomasz Jaworski,
Barbara Kołodziejaska, Jan Kurowicki,
Wojciech Sitek (Wrocław), Wojciech Strzyżewski,
Andrzej Toczewski, Zdzisław Wołk

Sekretarz: Ewa Narkiewicz-Niedbałec

PROJEKT OKŁADKI
Witold Michorzewski

R-1277/II

REDAKTOR
Ewa Raczyńska-Patałasowa

SKŁAD KOMPUTEROWY
Beata Laucz

ISSN 0485-3083

WYDANIE PUBLIKACJI DOFINANSOWANE PRZEZ
KOMITET BADAŃ NAUKOWYCH W WARSZAWIE,
URZĄD MIEJSKI W ZIELONEJ GÓRZE ORAZ UNIWERSYTET ZIELONOGÓRSKI

Druk: Poligrafia Uniwersytetu Zielonogórskiego

6:06

SPIS TREŚCI

Wstęp (Tomasz Jaworski)	11
--------------------------------------	----

I. STUDIA, ROZPRAWY, ARTYKUŁY

DIETRICH SCHOLZE-ŠOLTA (Budziszyn) 50 lat instytutu sorabistycznego w Budziszynie (1951-2001)	15
JÓZEF KORBICZ (Zielona Góra) Możliwości rozwoju życia naukowego na pograniczu śląsko-łużyckim z wykorzystaniem nowoczesnego systemu informatycznego	21
PETER KUNZE (Budziszyn), Die Schulpolitik in der Oberlausitz gegenüber den Lausitzer Sorben im 19.Jahrhundert.	33
WIESŁAW HŁADKIEWICZ (Zielona Góra) Problematyka Łużyc w badaniach polskich ośrodków naukowych na emigracji	49
SYLWIA KOCIOŁ (Żary) Polityka kulturalno-naukowa stanów Górnych Łużyc	55
MĚŘCÍN VÖLKEL (Budziszyn) Rola Macierzy Łużyckiej w rozwoju życia naukowego na Łużycach	67
BENO KORJEŇK (Budziszyn) Aspekty serbołużyckiej nauki pedagogicznej	75
TOMASZ JAWORSKI (Zielona Góra) Rola nauki w rozwoju przemysłu włókienniczego pogranicza śląsko-łużyckiego na przykładzie wyższej szkoły tkackiej w Żarach ..	81
PIOTR PAŁYS (Opole) Próby utworzenia w Zgorzelcu w latach 1946-1948 gimnazjum łużyckiego	89
IRENA SOCHACKA (Zielona Góra) Wizja rozwoju rolnictwa w działalności Górnołużyckiego Towarzystwa Naukowego w Zgorzelcu	99

POLA KULECZKA (Zielona Góra)	
Klasztor Augustianów żagańskich jako ośrodek naukowy	111
AGNIESZKA LIPIŃSKA (Zielona Góra)	
Rola pietyzmu w rozwoju życia naukowego na pograniczu śląsko-łużyckim	125
GRAŻYNA WYDER (Zielona Góra)	
Towarzystwo łużyckich studentów „Serbowka” w Pradze (1846-1953)	141
PAWEŁ JUCKIEWICZ (Nowa Sól)	
Próba utworzenia uniwersytetu na Środkowym Nadodrzu w XVII wieku	149
KAROLINA KORENDA (Zielona Góra)	
Zainteresowania badawcze Górnołużyckiego Towarzystwa Naukowego na przykładzie prac publikowanych w „Neues Lausitzisches Magazin”	155
ARKADIUSZ MICHALAK (Międzyrzecz)	
Dolnołużyckie Towarzystwo Archeologiczne i Antropologiczne w Gubinie. Cele i osiągnięcia	163
HANNA KOSIOREK (Zielona Góra)	
Łużyce jako problem badawczy w „Niederlausitze Mitteilungen”	173
ARTUR BRECZKO (Jelenia Góra)	
Rozwój badań naukowych w zakresie demografii na pograniczu śląsko-łużyckim w XVIII-XIX wieku	185
PAWEŁ ŁACHOWSKI (Głogów)	
Towarzystwo Literacko-Słowiańskie na uniwersytecie we Wrocławiu	193
BOGUMIŁA BURDA (Zielona Góra)	
Zespoły kształceniowe w Sulechowie i ich związki z ziemiemi polskimi oraz Łużycami na przełomie XVIII i XIX wieku	201

II. BIOGRAMY I PRZYCZYNKI BIOGRAFICZNE

SYLWIA KOCIOŁ, Jacob Leupold (1674-1727)	211
DOROTA STAROSTA, Johann Samuel Magnus (1678-1707)	212

AGNIESZKA LIPIŃSKA, Mikołaj Ludwig von Zinzendorf (1700-1760) ..	215
SYLWIA KOCIOŁ, Johann Heinrich Zedler (1706-1751)	218
IRENA SOCHACKA, Adam Boguchwał Šěrach (1724-1773)	220
PAWEŁ STEJKA, Karl Gottlob von Anton (1751-1818)	222
AGNIESZKA BUKO, Joachim (Thomas) Leopold Haupt (1797-1883) ...	225
ARKADIUSZ MICHALAK, Hugo Jentsch (1840-1916)	230
HANNA KOSIOREK, Karl Gander (1855-1945)	241
PAWEŁ JUCKIEWICZ, Arnošt Muka (Ernst Mucke) (1854-1932)	244
KAZIMIERZ BOBOWSKI, Dwaj znamienici uczeni zgorzeleccy Profesor Ernst-Heinz Lemper i Profesor Wolfram Dunger	246

III. ŹRÓDŁA I MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE

TOMASZ JAWORSKI I IRENA SOCHACKA

Tradycja i nowoczesność w symbolice żarskiego zegara z 1585 roku. . 251

IV. RECENZJE I ARTYKUŁY RECENZYJNE

- Kazimierz Bartkiewicz, *Myśl historyczna w Polsce nowożytnej a dzieje ziem nadodrzańskich. Zbiór studiów*, wybrał i przygotował do druku Tomasz Jaworski, Zielona Góra 2001, ss. 262 (Małgorzata Szymczak)
- 257
- Wolfgang J. Brylla, *Ewangelicki Kościół Jezusowy w Zielonej Górze (Die Evangelische Jesus Kirche in Grünberg)*. Parafia Ewangelicko-Augsburska, Zielona Góra 2001, ss. 22, nlb. 14 (Wiesław Pyżewicz)
- 259
- Franciszek Leśny, *Pszczew w latach 1945-2000*, Zielona Góra 2001, ss. 72 (Karolina Korenda)
- 261
- Anna Zadrożyńska, *Świąty, zaświąty. O tradycji świętowania w Polsce*, Warszawa 2000, ss. 299 (Karolina Korenda)
- 263
- Historyczne spotkania Polaków i Niemców. Dialog niemieckich i polskich historyków*, red. J. Kuroпка, H. Szczegóła, Zielona Góra-Vechta 2001, ss. 132-145 (Paweł Juckiewicz)
- 265
- Stefan Cyraniak, *Wyszanowo – stare i nowe dzieje*, Świebodzin 2001, ss. 70, 78 il., 4 mapy (Arkadiusz Michalak)
- 266

INHALTSVERZEICHNIS

VORWORT (Tomasz Jaworski) 11

I. STUDIEN, BEITRÄGE, ARTIKEL

- DIETRICH SCHOLZE-ŠOLTA (Bautzen)
50 Jahre sorabistischen Forschungsinstituts in Bautzen (1951-2001) . . 15
- JÓZEF KORBICZ (Zielona Góra)
Entwicklungsmöglichkeiten des wissenschaftlichen Lebens
im Grenzraum Schlesien – Lausitz und Ausnutzung des modernen
Informatiksystems. 21
- PETER KUNZE (Bautzen)
Die Schulpolitik in der Oberlausitz gegenüber den Lausitzer Sorben im
19.Jahrhundert 33
- WIESŁAW HŁADKIEWICZ (Zielona Góra), Grünberg
Zur Problematik der Lausitz in den Forschungen der polnischen
Wissenschaftler im Exil 49
- SYLWIA KOCIOŁ (Żary), Sorau
Kultur-wissenschaftliche Politik der Stände in der Oberlausitz 55
- MĚŘCÍN VÖLKEL (Bautzen)
Die Bedeutung der Mačica Serbska für die Entwicklung
der Sorabistik 67
- BENO KORJENĀK (Bautzen)
Aspekte der sorbischen pädagogischen Wissenschaft 75
- TOMASZ JAWORSKI (Zielona Góra), Grünberg
Zur Rolle der Wissenschaft in der Entwicklung der Textilindustrie
am Beispiel der Weberschule in Sorau 81
- PIOTR PAŁYS (Opole), Opatowitz
Versuche der Errichtung eines Lausitzer Gymnasiums in den Jahren
1946-1948 in Zgorzelec (Görlitz) 89
- IRENA SOCHACKA (Zielona Góra), Grünberg
Die Vorstellung der Entwicklung der Landwirtschaft in der Tätigkeit
der Oberlausitzer Gesellschaft der Wissenschaften in Görlitz 99

POLA KULECZKA (Zielona Góra), Grünberg Saganer Augustinerkloster als wissenschaftliches Zentrum	111
AGNIESZKA LIPIŃSKA (Zielona Góra), Grünberg Die Rolle des Pietismus in der Entwicklung des wissenschaftlichen Lebens im Grenzraum Schlesien-Lausitz	125
GRAŻYNA WYDER (Zielona Góra) Grünberg Lausitzer Studentengesellschaft „Serbowka“ in Prag (1846-1953)	141
PAWEŁ JUCKIEWICZ (Nowa Sól), Neusalz Versuch der Errichtung einer Universität an der Mitteloder im 17.Jh .	149
KAROLINA KORENDA (Zielona Góra), Grünberg Forschungsinteresse der Oberlausitzischen Gesellschaft der Wissenschaften am Beispiel der veröffentlichten Arbeiten im „Neuen Lausitzischen Magazin“	155
ARKADIUSZ MICHALAK (Międzyrzecz), Meseritz Niederlausitzer Gesellschaft für Anthropologie und Archäologie in Guben (1884-1941). Ziele und Ergebnisse	163
HANNA KOSIOREK (Zielona Góra), Grünberg Die Lausitz als Forschungsfrage in den „Niederlausitzer Mitteilungen“.	173
ARTUR BRECZKO (Jelenia Góra), Hirschberg Die Entwicklung der wissenschaftlichen Forschungen im Bereich der Demographie im Schlesisch-Lausitzer Grenzraum im 18.-19. Jahrhundert	185
PAWEŁ ŁACHOWSKI (Głogów), Glogau Literarisch-slawische Gesellschaft an der Universität in Breslau	193
BOGUMIŁA BURDA (Zielona Góra) Grünberg Bildungsanstalten in Züllichau und ihre Beziehungen zu polnischen Gebieten und der Lausitz um die Wende des 18. und 19 Jahrhunderts ..	201
II. BIOGRAMME UND BIOGRAPHISCHE BEITRÄGE	
SYLWIA KOCIOŁ, Jacob Leupold (1674-1727)	211
DOROTA STAROSTA, Johann Samuel Magnus (1678-1707)	212
AGNIESZKA LIPIŃSKA, Mikołaj Ludwig von Zinzendorf (1700-1760)..	215

SYLWIA KOCIOŁ, Johann Heinrich Zedler (1706-1751)	218
IRENA SOCHACKA, Adam Boguchwał Šerach (1724-1773)	220
PAWEŁ STEJKA, Anton Karl Gottlob von Anton (1751-1818)	222
AGNIESZKA BUKO, Joachim (Thomas) Leopold Haupt (1797-1883)	225
ARKADIUSZ MICHALAK, Hugo Jentsch (1840-1916)	230
HANNA KOSIOREK, Karl Gander (1855-1945)	241
PAWEŁ JACKIEWICZ, Arnošt Muka (Ernst Mucke) (1854-1932)	244
KAZIMIERZ BOBOWSKI, Zwei hervorragende Görlitzer Gelehrte: Prof. Dr. habil. Ernst-Heinz Lemper und Prof. Dr.habil. Wolfram Dunger	246

III. QUELLEN, OUELLENMATERIALIEN

TOMASZ JAWORSKI und IRENA SOCHACKA Tradition und Modernität in der Symbolik der Sorauer Uhr aus dem Jahre 1585	251
--	-----

IV. REZENSIONEN, REZENSIONSARTIKEL

Kazimierz Bartkiewicz, <i>Myśl historyczna w Polsce nowożytnej a dzieje ziem nadodrzańskich. (Zu historischem Gedankengang in Polen der Neuzeit und Geschichte der Odergebiete)</i> . Studiensammlung, gewählt und zum Druck vorbereitet von Tomasz Jaworski, Zielona Góra 2001, (S. 262), (Małgorzata Szymczek)	257
Tomasz Jaworski, Zielona Góra 2001, (S. 262). 9 Małgorzata Szymczak. Wolfgang J. Brylla, <i>Ewangelicki Kościół Jezusowy w Zielonej Górze (Die Evangelische Jesus Kirche in Grünberg)</i> . Evangelisch-Augsburger – Kirchengemeinde, Zielona Góra 2001, S.22, nlb.14 (Wiesław Pyżewicz)	259
Leszek Leśny, <i>Pszczew w latach 1945-2000. (Betsche in den Jahren 1945–2000)</i> . Zielona Góra 2001, ss.72 (Karolina Korenda)	261
Anna Zadrożyńska, <i>Światy, zaświaty. O tradycji świętowania w Polsce. (Diesseitige und jenseitige Welten. Zur Feiertradition in Polen)</i> Warszawa 2000, ss. 299.	263
Karolina Korenda, <i>Historyczne spotkania Polaków i Niemców. Dialog niemieckich i polskich historyków. (Historische Begegnungen der Polen und Deutschen. Dialog der deutschen und polnischen Historiker)</i> . Red. J. Kuroпка, H. Szczegóła, Zielona Góra-Vechta 2001, ss. 132+145 (Paweł Juckiewicz)	265
Stefan Cyraniak, <i>Wyszanowo – stare i nowe dzieje, Świebodzin 2001, ss. 70, 78 il., 4 mapy (Arkadiusz Michalak)</i>	266

WSTĘP

Na rok 2001 przypadła pięćdziesiąta rocznica powołania Instytutu Serbołużyckiego w Budziszynie i odbyła się inauguracja pierwszych zajęć na Uniwersytecie Zielonogórskim. Z tej okazji Towarzystwo Studiów Łużyckich podjęło się zorganizowania 4-5 października 2001 r. w Zielonej Górze sympozjum na temat życia naukowego na pograniczu polsko-łużyckim. Celem tej sesji było wzbogacenie, uporządkowanie i spopularyzowanie wiedzy o rozwoju i osiągnięciach nauki, ośrodków i placówek naukowych na terenie naszego pogranicza w ostatnich kilku stuleciach.

W Budziszynie, Zgorzelcu, Gubinie, Sulechowie, Żarach, Żaganiu i wielu jeszcze innych miejscowościach pogranicza śląsko-łużyckiego istniało wcześniej wiele różnych instytutów naukowych, o których w momencie powstania Uniwersytetu Zielonogórskiego warto wspomnieć. One właśnie i tworzący je ludzie zdecydowali, że na Środkowym Nadodrzu utrzymano klimat badań i naukowe myślenie. Dopiero dzisiaj mogły ziścić się ich marzenia i dlatego naszym obowiązkiem jest przypomnieć te inicjatywy i tych ludzi.

Powstały Uniwersytet powinien objąć całą tę tradycję i wszystko, co się z tym wiąże, szczególną opieką, bo może w tych poczynaniach tliły się jakieś inicjatywy, które kiedyś nie miały szans realizacji, a obecnie mogą zainspirować do nowych prac. Wynika to z faktu, iż tego typu badań nie prowadzono jeszcze w odpowiednim zakresie, a wiedza na ten temat jest bardzo powierzchowna.

Przygotowane opracowania nie tylko analizują życie naukowe w pojedynczych miejscowościach, ale również przedstawiają aktywność intelektualną na większych obszarach, a nawet w poszczególnych państwach, które graniczą z Ziemią Lubuską.

Część I tomu XXVIII „Rocznika” zapowiada się bardzo interesująco i zapewne znacznie wzbogaci naszą wiedzę w zakresie analizowanej problematyki. Podstawowa zawartość zostanie wzbogacona — podobnie, jak to zwykle bywa we wszystkich ostatnich tomach — materiałami źródłowymi, biogramami, recenzjami i kronikami, które będą związane z podstawową zawartością.

„Rocznik” zawiera opracowania objęte wspólnym tytułem *Rozwój badań naukowych na pograniczu śląsko-łużyckim od XVI do XX wieku*. W głównej części, opatrzonej nazwą *Studia, rozprawy, artykuły*, są zamieszczone opracowania traktujące o różnych aspektach życia naukowego na pograniczu lubuskim. Obszar ten jest rozumiany bardzo szeroko, bo obejmuje pogranicza śląsko-łużyckie i wielkopolsko-śląskie. Kolejne części „Rocznika” (*Źródła i materiały źródłowe, Biogramy i przyczynki biograficzne, Recenzje, Kroniki*) są również w głównej mierze podporządkowane węzłowej problematyce, co wynika z przyjętej jego modelowej struktury.